

การประชุมรัฐสภากับหลักอภิธานิยธรรม 7

Parliament meeting and The seven Aparihaniya dhamma principles

เจษฎา ทองขาว¹, ชลีรัตน์ มหะสั๊กกุล² และ กฤษณา อภินวถาวรกุล³
Jesada Thongkaow¹ Chaleerath Maheasakkagul² and Krisda Apinawatawornkul³

Received: Mar 19, 2023 Revised: May 30, 2023 Accepted: May 31, 2023

¹ ผู้ช่วยศาสตราจารย์, คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยทักษิณ สงขลา 90000

² ผู้ช่วยศาสตราจารย์, คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยทักษิณ สงขลา 90000

³ ผู้ช่วยศาสตราจารย์, คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยทักษิณ สงขลา 90000

¹ Assistant Professor, Faculty of Law, Thaksin University, Songkhla, 90000, Thailand

² Assistant Professor, Faculty of Law, Thaksin University, Songkhla, 90000, Thailand

³ Assistant Professor, Faculty of Law, Thaksin University, Songkhla, 90000, Thailand

* Corresponding author: E-mail address: jesada.t@tsu.ac.th

บทคัดย่อ

บทความวิชาการเรื่องนี้มุ่งศึกษาถึงแนวคิดของหลักอภิธานิยธรรม 7 ที่ได้มีมาตั้งแต่สมัยพุทธกาล หลักธรรมดังกล่าวเป็นธรรมที่พระสัมมาสัมพุทธเจ้าได้ทรงแสดงแก่กษัตริย์แห่งแคว้นวัชชีเพื่อให้นำไปปรับใช้ในการปกครองเมืองของตน โดยหลักอภิธานิยธรรม 7 ประกอบไปด้วยข้อปฏิบัติ 7 ประการ ได้แก่ การหมั่นประชุมกันเสมอ การมาประชุมโดยพร้อมเพรียง การไม่บัญญัติสิ่งที่ไม่ควรบัญญัติ การเคารพนับถือผู้ที่มีอายุมากกว่า การไม่ฉุดคร่าขึ้นใจสตรี การไม่ละเลยบุชาธรรม รวมทั้งการคุ้มครองดูแลประชาชนโดยชอบธรรม ซึ่งหลักทั้ง 7 ประการตามแนวทางของอภิธานิยธรรม 7 นี้ได้สอดคล้องกับรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 และข้อบังคับการประชุมสภา หากได้นำมาปรับใช้และสร้างความตระหนักในการปฏิบัติหน้าที่ให้แก่สมาชิกรัฐสภาในฐานะที่เป็นตัวแทนของปวงชนชาวไทย จะส่งผลดีต่อการปกครองประเทศ รวมทั้งสมาชิกรัฐสภาจะได้ดำเนินงานภายใต้บทบาทหน้าที่ของตนไม่คำนึงถึงประโยชน์ส่วนตน ทำหน้าที่ในฐานะตัวแทนของปวงชนชาวไทยได้อย่างเต็มที่ และสามารถสร้างความเจริญรุ่งเรืองให้แก่ประเทศไทยได้เป็นอย่างดี

คำสำคัญ: การประชุม, รัฐสภา, อภิธานิยธรรม

Abstract

The seven Aparihaniya dhamma principles, which have existed since the time of the Lord Buddha, are the subject of this academic article. The Lord Buddha imparted these lessons to the Vajchi state's monarchs to enable them to apply them to the governance of their own states. There are 7 practices that are based on the 7 Aparihaniya Dhamma principles. In example, they must have frequent meetings, show up to meetings in unity, refrain from prescribing anything that shouldn't be prescribed, give respect for the elderly, refrain from pestering women, maintain the Dhamma, and look out for others. Righteously. The Constitution of the Kingdom of Thailand, established in B.E. 2560, is consistent with all seven of the principles laid down in the seven Aparihaniya dhamma rules. Basic regulations for council sessions If it can be modified and made aware in the discharge of tasks for legislators serving as Thai people's representatives will have

a favorable impact on the nation's governance members of the parliament will be able to function in accordance with their roles can function fully as a representation of the Thai people and be able to bring about prosperity for Thailand as well without considering their own interests.

Keywords: meeting, parliament, Aparihaniya dhamma principles

บทนำ

รัฐถือเป็นสังคมขนาดใหญ่ จึงจำเป็นต้องมีการจัดระเบียบสังคมซึ่งมีความสำคัญต่อวิถีการดำเนินชีวิตของทุกคน การจัดสรรผลประโยชน์ทางการเมืองจึงเป็นกิจกรรมทางสังคมที่เกี่ยวข้องกับอำนาจในการควบคุมสมาชิกหรือประชาชนของสังคมนั้น ๆ การเมืองการปกครองจะดำเนินไปด้วยดีและประสบความสำเร็จได้จึงต้องมีหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาเป็นเครื่องยึดเหนี่ยวไปพร้อมกับเป็นแนวทางในการดำเนินงานทางการเมืองการปกครอง

“ธรรม” หรือ “ธรรมะ” เป็นกฎแห่งความจริงที่มีอยู่แล้วตามธรรมชาติก่อนที่พระสัมมาสัมพุทธเจ้าจะตรัสรู้และมาเผยแผร่เพื่อให้พุทธศาสนิกชนได้ปฏิบัติตามเพื่อเป็นแนวทางในการดำเนินชีวิต และเมื่อพระพุทธเจ้าได้เสด็จดับขันธปรินิพพานแล้วจึงได้มีการสืบทอดธรรมะเรื่อยมาผ่านทางพระไตรปิฎก หากพิจารณาหลักธรรมะที่พระสัมมาสัมพุทธเจ้าทรงเผยแผร่ในแง่ของปรัชญาจะเห็นได้ว่าธรรมะดังกล่าวมีความสอดคล้องกับหลักการสากลของประชาธิปไตยหลายประการ เช่น หลักสิทธิมนุษยชน และการเคารพต่อศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ หลักความเสมอภาค เป็นต้น [1]

อภิธานิธรรม 7 ถือเป็นหลักธรรมประการหนึ่งที่ปรากฏในพระไตรปิฎกซึ่งพระสัมมาสัมพุทธเจ้าได้เคยแสดงไว้เพื่อแสดงให้เห็นถึงความเข้มแข็งและความเจริญรุ่งเรืองของแคว้นวัชชี เนื่องจากตระกูลกษัตริย์ทั้ง 8 ตระกูลของแคว้นวัชชีมีธรรมเนียมในการปกครองโดยสภาที่เรียกว่า สภากษัตริย์ กล่าวคือ จะมีกษัตริย์หลายพระองค์ปกครองร่วมกัน ซึ่งสภาดังกล่าวจะมีการประชุมสภาร่วมกันและยึดถือมติของที่ประชุมสภาเป็นที่สุด จึงอาจกล่าวได้ว่าหลักอภิธานิธรรม 7 เป็นหลักธรรมที่มุ่งเน้นให้ผู้มีอำนาจปกครองมีการประชุมปรึกษาหารือร่วมกันอยู่เป็นนิตย์ [2]

บทความเรื่องนี้ผู้เขียนจะกล่าวถึงปรัชญาและแนวคิดของหลักอภิธานิธรรม 7 กับการประชุมรัฐสภาของไทยในมุมมองของผู้เขียน เพื่อแสดงให้เห็นถึงโลกทัศน์ระหว่างปรัชญาของระบอบประชาธิปไตยซึ่งมีรัฐสภาเป็นสถาบันที่ใช้อำนาจอธิปไตยกับความเป็นจริงของ “ธรรมะ” ที่พระสัมมาสัมพุทธเจ้าได้เคยแสดงธรรมไว้เพื่อยืนยันให้เห็นถึงความสอดคล้องกับธรรมะซึ่งเป็นปรัชญาของโลกตะวันออกกับแนวคิดปรัชญาการปกครองของโลกตะวันตก

ความสำคัญของรัฐสภากับการปกครองในระบอบประชาธิปไตย

การปกครองในระบอบประชาธิปไตยเป็นการปกครองที่มีประชาชนเป็นเจ้าของอำนาจสูงสุด ซึ่งมีพัฒนาการมาจากแนวคิดที่เชื่อว่ากษัตริย์เป็นผู้มีอำนาจสูงสุด จึงก่อให้เกิดปัญหาการกดขี่ประชาชนจากการใช้อำนาจของผู้ปกครอง ต่อมาจึงได้มีการนำเสนอแนวคิดให้มีการแบ่งแยกอำนาจออกเป็น 3 อำนาจ ได้แก่ อำนาจนิติบัญญัติ อำนาจบริหาร และอำนาจตุลาการ โดยผู้ใช้อำนาจทั้งสาม

จะต้องแยกออกจากกันเพื่อให้มีการถ่วงดุลตรวจสอบอำนาจซึ่งกันและกัน มิให้องค์กรหรือบุคคลใดบุคคลหนึ่งใช้อำนาจโดยปราศจากขอบเขต โดยการปกครองในระบอบประชาธิปไตยในประเทศไทยอังกฤษเป็นการแย่งชิงอำนาจกันระหว่างกษัตริย์กับรัฐสภาซึ่งเป็นตัวแทนของชนชั้นต่าง ๆ จนพัฒนา มาเป็นการปกครองภายใต้ระบบรัฐสภา ส่วนระบอบประชาธิปไตยในประเทศไทยในศตวรรษที่ 20 ปรากฏมาจากการที่ประเทศอังกฤษกดขี่ข่มเหงชาวอาณานิคมในทวีปอเมริกาเหนือจนเป็นเหตุให้ชาวอาณานิคมประกาศอิสรภาพเพื่อปกครองตนเองจนพัฒนา มาเป็นการปกครองภายใต้ระบบประธานาธิบดี [3] ซึ่งความสำเร็จอันเป็นจุดเริ่มต้นของการปกครองภายใต้ระบอบประชาธิปไตยของทั้งสองประเทศต่างมาจากการต่อสู้กับผู้ปกครองที่กดขี่ข่มเหงผู้ได้ปกครองและความต้องการหาอิสรภาพ เสรีภาพของผู้ได้ปกครองเหล่านั้น จนเกิดเป็นแนวคิดของเจตจำนงร่วมกันของประชาชนโดยมี “ผู้แทน” หรือ “รัฐสภา” เป็นสถาบันที่สำคัญในการต่อรองอำนาจระหว่างผู้มีอำนาจกับผู้อยู่ภายใต้อำนาจในปัจจุบันจึงเป็นที่ยอมรับกันโดยทั่วไปว่ารัฐสภาเป็นสถาบันทางการเมืองที่เป็นศูนย์รวมแห่งเจตจำนงของประชาชนในฐานะที่เป็นองค์กรที่ใช้อำนาจอธิปไตยหรือตรากฎหมายเพื่อบังคับใช้กับประชาชนภายในรัฐ นอกจากนี้ในรัฐที่ปกครองโดยใช้ระบบรัฐสภา รัฐสภายังมีบทบาทสำคัญในการทำหน้าที่ถ่วงดุลตรวจสอบการใช้อำนาจของรัฐบาลหรือฝ่ายบริหาร อีกทั้งยังมีหน้าที่ในการให้ความเห็นชอบในกิจการที่สำคัญ ๆ ของรัฐ เช่น การประกาศสงคราม การทำหน้าที่ในการสอบสวนหรือศึกษาถึงกิจการใด ๆ ในฐานะกรรมาธิการตามที่รัฐธรรมนูญหรือกฎหมายให้อำนาจไว้ [4]

บทบาทอำนาจหน้าที่ของรัฐสภาไทยตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 หมวด 7 บัญญัติให้รัฐสภา ประกอบด้วยสภาผู้แทนราษฎร และวุฒิสภา [5] โดยสภาผู้แทนราษฎร ประกอบด้วย สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร จำนวน 500 คน ได้แก่ สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรแบบแบ่งเขตเลือกตั้ง จำนวน 400 คน และแบบบัญชีรายชื่อ จำนวน 100 คน [6] และวุฒิสภา ประกอบด้วย สมาชิกวุฒิสภา จำนวน 200 คน อย่างไรก็ตามในบทเฉพาะกาลได้บัญญัติให้สมาชิกวุฒิสภาชุดแรก มีจำนวน 250 คน [7] ทั้งนี้ รัฐสภาใช้อำนาจหน้าที่ในการให้ความเห็นชอบร่างพระราชบัญญัติและร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญ พิจารณานุมัติหรือไม่อนุมัติร่างพระราชกำหนด ถ่วงดุลและตรวจสอบการบริหารราชการแผ่นดินของรัฐบาล และมีอำนาจหน้าที่อื่น ๆ ตามที่รัฐธรรมนูญให้อำนาจไว้ เช่น ให้ความเห็นชอบบุคคลซึ่งสมควรได้รับการแต่งตั้งเป็นนายกรัฐมนตรี ให้ความเห็นชอบในการประกาศสงคราม เป็นต้น [8]

ในการปฏิบัติหน้าที่ของรัฐสภา รัฐธรรมนูญได้บัญญัติให้มีการประชุมรัฐสภาเป็นประจำทุกปี เรียกว่า การประชุมสามัญประจำปี จำนวน 2 สมัย สมัยหนึ่งไม่เกิน 120 วัน และอาจเรียกให้มีการประชุมสมัยวิสามัญได้ ทั้งนี้ในการประชุมแต่ละสมัยจะแบ่งการประชุมออกเป็น 3 ประเภท ได้แก่

การประชุมสภาผู้แทนราษฎรซึ่งเป็นไปตามข้อบังคับการประชุมสภาผู้แทนราษฎร พ.ศ. 2562, การประชุมวุฒิสภาซึ่งเป็นไปตามข้อบังคับการประชุมวุฒิสภา พ.ศ. 2562 และการประชุมร่วมกันของรัฐสภาซึ่งเป็นไปตามข้อบังคับว่าด้วยการประชุมรัฐสภา พ.ศ. 2563 [9]

หลักอภิธานิยธรรม 7

พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตฺโต) ได้อธิบายว่า อภิธานิยธรรม คือ ธรรมไม่เป็นที่ตั้งแห่งความเสื่อม, ธรรมที่ทำให้ไม่เสื่อม เป็นไปเพื่อความเจริญฝ่ายเดียว [10]

อภิธานิยธรรมเป็นธรรมที่พระสัมมาสัมพุทธเจ้าได้ทรงแสดงแก่กษัตริย์ลิจฉวีแห่งแคว้นวัชชี เรียกว่า “วัชชีอภิธานิยธรรม” เพื่อเป็นแนวทางในการปกครอง เนื่องจากแคว้นวัชชีในสมัยพุทธกาลปกครองแบบสภากษัตริย์ เมื่อกษัตริย์ลิจฉวีได้นำหลักอภิธานิยธรรมไปปฏิบัติจึงทำให้แคว้นวัชชีมีความเจริญรุ่งเรือง ครั้นต่อมาพระเจ้าอชาตศัตรูแห่งแคว้นมคธต้องการที่จะยึดครองแคว้นวัชชีซึ่งแม้จะทำสงครามกันหลายครั้งแต่ก็ไม่สามารถเอาชนะแคว้นวัชชีได้ พระเจ้าอชาตศัตรูจึงได้ส่งวัสสการพราหมณ์ไปเข้าเฝ้าพระพุทธเจ้าสอบถามว่าเหตุใดจึงไม่สามารถยึดครองแคว้นวัชชีได้สำเร็จ พระพุทธองค์จึงตรัสสอบถามกับพระอานนท์ว่ากษัตริย์ลิจฉวียังคงยึดถือปฏิบัติตามหลักอภิธานิยธรรม 7 หรือไม่ [11] ดังนี้

“ดูกรอานนท์ เธอได้ยินมาอย่างไร พวกเจ้าวัชชีจักหมั่นประชุมกันเนื่อง ๆ อยู่เพียงใด ฟังหวังได้ซึ่งความเจริญอย่างเดียว ไม่มีเสื่อม เพียงนั้น...”

ดูกรอานนท์ พวกเจ้าวัชชีจักพร้อมเพรียงกันประชุม จักพร้อมเพรียงกันเลิกประชุม และจักพร้อมเพรียงกันทำกิจที่เจ้าวัชชีพึงกระทำอยู่เพียงใด ฟังหวังได้ซึ่งความเจริญอย่างเดียว ไม่มีเสื่อม เพียงนั้น...”

ดูกรอานนท์ พวกเจ้าวัชชีจักไม่บัญญัติสิ่งที่มีได้บัญญัติ จักไม่ถอนสิ่งที่ได้บัญญัติไว้แล้ว จักสมทานประพฤติดูในวัชชีธรรมของเก่าตามที่บัญญัติไว้แล้วเพียงใด ฟังหวังได้ซึ่งความเจริญอย่างเดียว ไม่มีเสื่อม เพียงนั้น...”

ดูกรอานนท์ พวกเจ้าวัชชีสักการะเคารพนับถือบูชาท่านที่เป็นผู้ใหญ่ของเจ้าวัชชี และจักเชื่อฟังถ้อยคำของท่านเหล่านั้นอยู่เพียงใด ฟังหวังได้ซึ่งความเจริญอย่างเดียว ไม่มีเสื่อม เพียงนั้น...”

ดูกรอานนท์ พวกเจ้าวัชชีไม่อุคคร่าขึ้นใจสตรีหรือกุมารีในสกุลให้อยู่ร่วมด้วยเพียงใด ฟังหวังได้ซึ่งความเจริญไม่มีเสื่อม เพียงนั้น...”

ดูกรอานนท์ พวกเจ้าวัชชีสักการะเคารพนับถือบูชาเจดีย์ของพวกวัชชีทั้งภายในและภายนอก และจักไม่ปล่อยให้ธรรมิกพลีที่เคยให้กระทำแก่เจดีย์เหล่านั้นเสื่อมทรามไปอยู่เพียงใด พึงหวังได้ซึ่งความเจริญอย่างเดียว ไม่มีเสื่อม เพียงนั้น...

ดูกรอานนท์ พวกเจ้าวัชชีจัดแจงไว้ดีแล้ว ซึ่งความอารักขาป้องกันคุ้มครองอันเป็นธรรม ในพระอรหันต์ทั้งหลายด้วยตั้งใจว่าไฉนหนอพระอรหันต์ที่ยังมิได้มาพึงมาสู่แคว้นแคว้น และที่มาแล้ว พึงอยู่เป็นผาสุกในแคว้นแคว้นดั่งนี้อยู่เพียงใด พึงหวังได้ซึ่งความเจริญอย่างเดียว ไม่มีเสื่อม เพียงนั้น...” [12]

จากเหตุการณ์ดังกล่าวจะเห็นได้ว่า การที่พระสัมมาสัมพุทธเจ้าทรงตรัสถามพระอานนท์ว่า กษัตริย์แคว้นวัชชียังคงยึดถือในอธิปไตยธรรมหรือไม่นั้น เป็นการแสดงให้เห็นว่าหากผู้ปกครองยังคงปฏิบัติตามหลักอธิปไตยธรรมทั้ง 7 ประการได้อย่างเคร่งครัดก็ย่อมไม่มีแคว้นใดที่จะรุกรานแคว้นวัชชีได้สำเร็จ ซึ่งอธิปไตยธรรมประกอบด้วยข้อปฏิบัติ 7 ข้อ ดังนี้

- (1) หมั่นประชุมกันเนื่องนิตย์ ประชุมกันมากครั้ง
- (2) พร้อมเพรียงกันประชุม พร้อมเพรียงกันเลิกประชุม และพร้อมเพรียงกันทำกิจที่เจ้าวัชชีพึงทำ
- (3) ไม่บัญญัติสิ่งที่มีได้บัญญัติ ไม่ล้มล้างที่บัญญัติไว้แล้ว ถือปฏิบัติมั่นในวัชชีธรรมที่วางไว้เดิม
- (4) สักการะ เคารพ นับถือ บูชาเจ้าวัชชีผู้มีพระชนมายุมากของชาววัชชี และสำคัญถ้อยคำของท่านเหล่านั้นว่าเป็นสิ่งที่ควรรับฟัง
- (5) ไม่ผิดคร่ำชินใจกุลสตรีหรือกุลกุมารีให้อยู่ร่วมด้วย
- (6) สักการะ เคารพ นับถือ บูชาเจดีย์ของชาววัชชีทั้งในเมืองนอกเมืองและไม่ละเลยการบูชาธรรมซึ่งเคยกระทำต่อเจดีย์เหล่านั้นให้เสื่อมสูญไป
- (7) จัดการรักษา คุ้มครอง ป้องกันพระอรหันต์ทั้งหลายโดยชอบธรรมด้วยตั้งใจว่า “ทำอย่างไรพระอรหันต์ที่ยังไม่มาพึงสู่แคว้นเรา และท่านที่มาแล้วพึงอยู่อย่างผาสุก” [13]

การประชุมของรัฐสภาไทยที่สอดคล้องกับหลักอธิปไตยธรรม 7

หากพิจารณาจากหลักอธิปไตยธรรม 7 เมื่อครั้งพุทธกาลที่พระสัมมาสัมพุทธเจ้าได้ตรัสไว้กับการปกครองภายใต้ระบอบประชาธิปไตยโดยผ่านทางผู้แทนในยุคปัจจุบัน จะเห็นได้ว่า แคว้นวัชชีมีสภากษัตริย์เป็นที่ประชุมในการแสดงความคิดเห็นและตัดสินใจร่วมกัน โดยใช้การปกครองแบบคณาธิปไตย ในขณะที่การปกครองในระบอบประชาธิปไตยในยุคปัจจุบันมีรัฐสภาเป็นสถาบันทางการเมืองที่สำคัญในฐานะที่เป็นตัวแทนของประชาชนทำหน้าที่ในการประชุมปรึกษาหารือเพื่อลงมติ

ในเรื่องต่าง ๆ ตามที่รัฐธรรมนูญได้บัญญัติให้อำนาจและหน้าที่ไว้ ซึ่งบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 และข้อบังคับการประชุมสภาที่เกี่ยวข้องได้บัญญัติให้รัฐสภาไทยมีการประชุมปรึกษาหารือกันโดยยึดถือแนวทางตามหลักอภิธานิยธรรม 7 ดังนี้

1) หมั่นประชุมกันเนื่องนิตย์ ประชุมกันมากครั้ง

ในสมัยพุทธกาลเจ้าลิจฉวี (สภากษัตริย์แห่งความวัชชี) จะมีการติงทอนเรียกประชุมกันอย่างสม่ำเสมอ ส่งผลให้เจ้าลิจฉวีทราบความเคลื่อนไหวของแคว้นต่าง ๆ ที่อยู่รายรอบแคว้นวัชชี และรู้เวลาในการเก็บคันธชาติ (สมุนไพรมีกลิ่นหอม) เร็วกว่าแคว้นอื่น ๆ จนทำให้พระเจ้าอชาตศัตรูไม่พอพระทัยและมีความคิดที่จะยึดครองแคว้นวัชชี [14] จะเห็นได้ว่าการประชุมกันอย่างสม่ำเสมอจะทำให้เกิดการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นซึ่งกันและกัน และสามารถร่วมกันตัดสินใจในเรื่องต่าง ๆ ได้เหมาะสมกับสถานการณ์ ซึ่งภายใต้การปกครองในระบอบประชาธิปไตย รัฐสภาถือเป็นสถานที่ศูนย์กลางแห่งเจตจำนงของประชาชนภายในประเทศ เป็นเวทีแห่งการแลกเปลี่ยนและปรึกษาหารือนโยบายสาธารณะที่มีผลกระทบต่อประชาชนทั้งทางตรงและทางอ้อม ไม่ว่าจะเป็นงานทางด้านนิติบัญญัติหรือการบริหารราชการแผ่นดิน ดังนั้น รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 จึงได้บัญญัติให้มีการประชุมรัฐสภาสามัญประจำปี จำนวน 2 สมัย สมัยหนึ่งไม่เกิน 120 วัน และอาจเรียกให้มีการประชุมสมัยวิสามัญได้ [15] โดยทั่วไปแล้วในการประชุมสามัญประจำปีแต่ละครั้งจะมีการประชุมเพื่อพิจารณาร่างพระราชบัญญัติ การปรึกษาหารือปัญหาเกี่ยวกับการบริหารราชการแผ่นดินกับคณะรัฐมนตรี และการถ่วงดุลตรวจสอบการบริหารราชการแผ่นดินของคณะรัฐมนตรี ซึ่งการมีกำหนดระยะเวลาในการประชุมที่แน่นอนเช่นนี้เป็นการแสดงให้เห็นถึงการให้ความสำคัญกับการประชุมที่จะต้องกระทำอย่างสม่ำเสมอและสอดคล้องกับหลักอภิธานิยธรรมในข้อนี้ได้เป็นอย่างดี

2) พร้อมเพรียงกันประชุม พร้อมเพรียงกันเลิกประชุม และพร้อมเพรียงกันทำกิจที่เจ้าวัชชีพึงทำ

ในการเรียกประชุมสภาภคษัตริย์แต่ละครั้งแคว้นวัชชีจะให้สัญญาณเรียกประชุมโดยการตีกลองและเป็นที่ทราบกันโดยดีว่าเมื่อมีเสียงกลองดังขึ้น ไม่ว่าจะทำกิจใด ๆ อยู่ก็ตามเจ้าลิจฉวีทุกพระองค์จะต้องรีบมาประชุมพร้อมเพรียงกันโดยทันที เพื่อปรึกษาหารือข้อราชการแผ่นดินร่วมกัน [16] ซึ่งแสดงให้เห็นถึงความสามัคคีและการให้ความสำคัญกับการประชุมของเหล่ากษัตริย์ลิจฉวีได้เป็นอย่างดี ในส่วนของการประชุมร่วมกันของรัฐสภา การประชุมสภาผู้แทนราษฎร หรือการประชุมวุฒิสภาของไทยในปัจจุบันนั้น การประชุมแต่ละครั้งจะต้องมีสมาชิกของสภานั้นมาประชุมไม่น้อยกว่ากึ่งหนึ่งของจำนวนสมาชิกทั้งหมดเท่าที่มีอยู่ของแต่ละสภาจึงจะเป็นองค์ประชุมและเริ่มประชุมได้ [17] เว้นแต่ในการพิจารณาระเบียบวาระกระทู้ถาม ถ้าเป็นการประชุมสภาผู้แทนราษฎร ถ้ามีสมาชิกลงชื่อมาประชุมไม่น้อยกว่า 1 ใน 5 ของจำนวนสมาชิกทั้งหมดเท่าที่มีอยู่ [18] หรือถ้าเป็นการประชุม

วุฒิสภา ถ้ามีสมาชิกลงชื่อประชุมไม่น้อยกว่า 1 ใน 3 ของจำนวนสมาชิกทั้งหมดเท่าที่มีอยู่ ก็ให้ถือว่าเป็นองค์ประชุมและให้เริ่มประชุมได้ [19] ซึ่งในการนัดประชุมแต่ละครั้งจะต้องมีการส่งวารสารการประชุมให้สมาชิกทราบ อีกทั้งก่อนการประชุมทุกครั้งสมาชิกจะต้องมีการลงชื่อในเอกสารที่จัดไว้ หรือมีการแสดงตนตามวิธีการที่กำหนด ในกรณีที่ต้องประชุมมาประชุมไม่ครบประธานสภาอาจสั่งให้เลื่อนประชุมออกไปก็ได้ [20] โดยการประชุมร่วมกันของรัฐสภา การประชุมสภาผู้แทนราษฎร และการประชุมวุฒิสภาในแต่ละนัดจะมีทั้งการพิจารณาและให้ความเห็นชอบร่างกฎหมาย การลงมติให้ความเห็นชอบในประเด็นที่รัฐธรรมนูญบัญญัติไว้ รวมทั้งการตั้งกระทู้หรืออภิปรายในเรื่องต่าง ๆ ซึ่งในการลงมติวินิจฉัยข้อปัญหานั้นให้ถือเสียงข้างมากเป็นประมาณ เว้นแต่มีบทบัญญัติไว้เป็นอย่างอื่นในรัฐธรรมนูญ เช่น การแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญ ก็ให้การลงมติเป็นไปตามบทบัญญัตินั้น ๆ โดยในการออกเสียงลงคะแนนสมาชิกแต่ละคนย่อมมีเสียงหนึ่งในการออกเสียงลงคะแนน ถ้ามีคะแนนเสียงเท่ากัน ให้ประธานในที่ประชุมออกเสียงเพิ่มขึ้นอีกเสียงหนึ่งเป็นเสียงชี้ขาด [21] จะเห็นได้ว่าทั้งบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญและข้อบังคับการประชุมสภาดังกล่าวมีความสอดคล้องกับหลักอภิปรายธรรม ในข้อนี้ อย่างไรก็ดีในช่วงระหว่างปี พ.ศ. 2561-2565 พบว่า ในการประชุมบางครั้งมีองค์ประชุมมาประชุมไม่ครบหรือที่เรียกว่า “สภาล่ม” อยู่หลายครั้ง ซึ่งบางครั้งเกิดจากการมีสมาชิกไม่มาประชุมหรือในบางครั้งก็เกิดจากการที่สมาชิกไม่ยอมแสดงตนทั้งที่มาประชุมเพื่อใช้เป็นเครื่องมือในการต่อรองทางการเมือง อันแสดงให้เห็นว่ามีสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและสมาชิกวุฒิสภาบางส่วนมิได้ให้ความสำคัญกับการประชุม ส่งผลให้ร่างกฎหมายที่สำคัญหลายฉบับยังไม่ผ่านความเห็นชอบจากรัฐสภา [22] ดังนั้น หากสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร และสมาชิกวุฒิสภาให้ความสำคัญกับการมีจริยธรรมทางการเมืองซึ่งสอดคล้องกับหลักอภิปรายธรรมมากกว่าผลประโยชน์ของพรรคพวกตนเองก็จะสามารถแก้ไขปัญหาการประชุมที่ไม่ครบองค์ประชุมได้

3) ไม่บัญญัติสิ่งที่มีได้บัญญัติ ไม่ล้มล้างที่บัญญัติไว้แล้ว ถือปฏิบัติมั่นในวัชชีธรรมที่วางไว้เดิม

ในการปกครองโดยสภาภคตริย์ของลิจฉวี บรรดาเจ้าลิจฉวีจะยึดถือธรรมเนียมประเพณีของวัชชีโบราณเป็นหลักในการปกครองจะไม่เปลี่ยนแปลงธรรมเนียมประเพณีใดโดยไม่จำเป็น เช่น การจัดเก็บภาษีราษฎรในอัตราที่เหมาะสม [23] จะเห็นได้ว่าธรรมเนียมประเพณีของวัชชีโบราณดังกล่าวเปรียบเสมือนรัฐธรรมนูญของแคว้นวัชชี ซึ่งเมื่อเปรียบเทียบกับรัฐธรรมนูญไทยในปัจจุบัน อำนาจหน้าที่หลักของรัฐสภาตามรัฐธรรมนูญ คือ อำนาจทางด้านนิติบัญญัติหรือกล่าวอีกนัยหนึ่ง การพิจารณาและให้ความเห็นชอบร่างพระราชบัญญัติและร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญ รวมไปถึงการอนุมัติหรือไม่อนุมัติพระราชกำหนด และการให้ความเห็นชอบการแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญ

สำหรับการพิจารณาและให้ความเห็นชอบร่างพระราชบัญญัติและร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญนั้นจะต้องปฏิบัติตามวิธีการและขั้นตอนที่รัฐธรรมนูญและข้อบังคับของแต่ละสภาได้บัญญัติไว้ ส่งผลให้การพิจารณาและให้ความเห็นชอบร่างกฎหมายแต่ละฉบับเป็นไปอย่างรอบคอบ นอกจากนี้รัฐธรรมนูญยังมีการบัญญัติกระบวนการตรวจสอบความชอบของร่างพระราชบัญญัติหรือร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญมิให้ขัดหรือแย้งกับรัฐธรรมนูญ เนื่องจากรัฐธรรมนูญเป็นกฎหมายสูงสุดที่ใช้ในการปกครองรัฐ หากบทบัญญัติแห่งกฎหมายใดที่รัฐสภาได้พิจารณาให้ความเห็นชอบแล้ว หากบทบัญญัตินั้นขัดหรือแย้งกับรัฐธรรมนูญ บทบัญญัตินั้นย่อมเป็นอันใช้บังคับไม่ได้ [24] ดังนั้นแม้ร่างกฎหมายบางฉบับจะผ่านความเห็นชอบของรัฐสภาแล้วก็ตาม แต่ก่อนที่จะประกาศใช้กฎหมายดังกล่าวก็อาจมีการเสนอให้ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยว่าร่างพระราชบัญญัตินั้นมีข้อความขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ หรือตราขึ้นโดยไม่ถูกต้องตามบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญหรือไม่ ถ้าศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยว่าร่างพระราชบัญญัตินั้นมีข้อความขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญหรือตราไม่ถูกต้องตามบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญ และข้อความดังกล่าวเป็นสาระสำคัญก็ให้ร่างพระราชบัญญัตินั้นเป็นอันตกไป แต่ถ้าศาลรัฐธรรมนูญเห็นว่าร่างพระราชบัญญัตินั้นมีข้อความขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญในส่วนที่มีใช้สาระสำคัญ ข้อความที่ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญนั้นเป็นอันตกไป และเข้าสู่กระบวนการในการประกาศใช้เป็นพระราชบัญญัติต่อไป [25] จะเห็นได้ว่า แม้รัฐสภาจะมีอำนาจในการพิจารณาและให้ความเห็นชอบร่างกฎหมายก็ตาม แต่กฎหมายที่ตราโดยรัฐสภานั้นจะต้องอยู่ภายใต้หลักความเป็นกฎหมายสูงสุดของรัฐธรรมนูญ กล่าวคือ รัฐสภาจะบัญญัติกฎหมายตามอำเภอใจมิได้ หากกฎหมายใดก็ตามขัดหรือแย้งกับรัฐธรรมนูญ กฎหมายนั้นย่อมเป็นอันใช้บังคับมิได้แม้จะผ่านความเห็นชอบของรัฐสภาแล้วก็ตาม เช่น กฎหมายที่ละเมิดต่อสิทธิและเสรีภาพของประชาชนจนเกินสมควรไม่สอดคล้องกับหลักความได้สัดส่วน เป็นต้น

4) สักการะ เคารพ นบถือ บูชาเจ้าวัชชีผู้มีพระชนมายุมากของชาววัชชี และสำคัญถ้อยคำของท่านเหล่านั้นว่าเป็นสิ่งที่ควรรับฟัง

ในการปกครองแคว้นวัชชีบรรดาเจ้าลิจฉวีจะถือให้ความเคารพต่อกษัตริย์ที่มีความอาวุโสในฐานะที่ผู้ที่มีประสบการณ์ แต่ก็ไม่ได้ให้กษัตริย์ที่มีอาวุโสสูงสุดเป็นผู้ผูกขาดอำนาจ เนื่องจากในการเข้าสู่ตำแหน่งในสภากษัตริย์ของแคว้นวัชชี จะไม่ใช้วิธีสืบสายโลหิตแต่จะใช้วิธีผลัดเปลี่ยนกันปกครอง โดยการคัดเลือกผู้นำตามที่มีคุณสมบัติที่มีความเหมาะสม และในการประชุมร่วมกันแต่ละครั้งจะมีการคัดเลือกประธานในการประชุมโดยผลัดเปลี่ยนกันทำหน้าที่ประธานเพื่อทำหน้าที่ควบคุมการประชุมให้เป็นไปตามกฎกติกาที่วางไว้ กษัตริย์ผู้เข้าร่วมประชุมทุกพระองค์จะให้ความเคารพต่อผู้ที่ทำหน้าที่เป็นประธาน [26] โดยผู้เขียนมีความเห็นว่าการสักการะ นบถือ บูชาผู้อาวุโสของเจ้าวัชชีนั้นนอกจากให้ความเคารพต่อกษัตริย์ที่มีอาวุโสมากแล้วยังหมายความรวมถึงการให้ความเคารพ

ต่อประธานในที่ประชุม ซึ่งรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 ได้บัญญัติให้สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและวุฒิสภาแต่ละสภา มีประธานสภาคนหนึ่งและรองประธานสภาคนหนึ่งหรือสองคน และให้ประธานสภาผู้แทนราษฎรเป็นประธานรัฐสภา ประธานวุฒิสภาเป็นรองประธานรัฐสภา ในกรณีที่ไม่มีประธานสภาผู้แทนราษฎร หรือประธานสภาผู้แทนราษฎรไม่อยู่หรือไม่สามารถปฏิบัติหน้าที่ ประธานรัฐสภาได้ ให้ประธานวุฒิสภาทำหน้าที่ประธานรัฐสภาแทน โดยประธานสภาแต่ละสภามีหน้าที่และอำนาจในการดำเนินกิจการของสภานั้น ๆ ให้เป็นไปตามข้อบังคับ ทั้งนี้ประธานสภาผู้แทนราษฎร ประธานวุฒิสภา ต้องวางตนเป็นกลางในการปฏิบัติหน้าที่ [27] ซึ่งก่อนที่จะมีการเลือกประธานสภา รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 และข้อบังคับการประชุมสภาแต่ละสภาได้กำหนดให้ สมาชิกผู้มีอายุสูงสุดซึ่งอยู่ในที่ประชุมทำหน้าที่ประธานชั่วคราวของที่ประชุมไปพลางก่อน หลังจากที่มีการเลือกประธานสภาและพระมหากษัตริย์มีพระบรมราชโองการแต่งตั้งประธานสภาแล้ว ประธานสภาดังกล่าวจะเป็นผู้ทำหน้าที่เป็นประธานในที่ประชุมจนกว่าจะพ้นจากตำแหน่ง ซึ่งโดยส่วนใหญ่แล้วบุคคลที่ได้รับเลือกให้เป็นประธานสภาของแต่ละสภามักจะเป็นผู้ที่มีประสบการณ์ในการปฏิบัติหน้าที่และเป็นที่ยอมรับของสมาชิกสภานั้น ๆ นอกจากนี้ในการประชุมสภาทุกครั้งหากผู้ใดจะกล่าวถ้อยคำต่อที่ประชุม จะต้องได้รับอนุญาตจากประธานสภาก่อนและการกล่าวถ้อยคำใด ๆ ของสมาชิกในที่ประชุมจะต้องเป็นคำกล่าวกับประธานสภาเท่านั้น และในระหว่างการอภิปรายหากประธานสภาเห็นว่าผู้ใดอภิปรายพอสมควรแล้ว ประธานจะให้ผู้นั้นหยุดอภิปรายก็ได้ [28] จะเห็นได้ว่าในการประชุมรัฐสภาของไทยนั้น สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและวุฒิสภาส่วนใหญ่จะให้ความเคารพต่อประธานสภาที่ทำหน้าที่ในการดำเนินการประชุม อีกทั้งในกรณีที่ประธานและรองประธานสภาไม่อาจทำหน้าที่ได้ สมาชิกที่มีอายุมากที่สุดจะเป็นผู้ทำหน้าที่ประธานชั่วคราว อย่างไรก็ตามในการประชุมบางครั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรหรือสมาชิกวุฒิสภาบางคนก็ไม่ให้ความเคารพต่อประธานในที่ประชุม จนนำไปสู่การไล่สมาชิกผู้นั้นออกจากที่ประชุมหรือมีการพักการประชุม ซึ่งอาจส่งผลกระทบต่อภาพลักษณ์และความเชื่อมั่นของประชาชนที่มีต่อการปฏิบัติหน้าที่ของผู้แทนในรัฐสภาได้

5) ไม่อดคร่าชินใจกุลสตรีหรือกุลกุมารีให้อยู่ร่วมด้วย

ในอดีตกาลกษัตริย์อินเดียโบราณสามารถที่จะมีภรรยาได้หลายคน ซึ่งหากกษัตริย์พึงพอใจสตรีผู้ใดก็สามารถที่จะอดคร่าสตรีนั้นมาเป็นภรรยาได้โดยไม่ต้องอาศัยความยินยอมแต่อย่างใด สถานะของสตรีจึงเปรียบเสมือนสิ่งของของกษัตริย์ผู้เป็นสามี อย่างไรก็ตามเพื่อไม่ให้เป็นที่ติฉินนินทาของบรรดาราษฎร บรรดากษัตริย์ลิจฉวีทั้งหลายจะไม่อดคร่าสตรีมาเป็นภรรยาโดยหญิงนั้นไม่ยินยอม [29] ซึ่งหากพิจารณาถึงหลักการของอุปทานิยธรรมในข้อนี้ในยุคปัจจุบันย่อมหมายถึงการให้ความสำคัญกับบทบาทของผู้หญิงในการเข้ามามีส่วนร่วมกับการทำหน้าที่ของสมาชิกรัฐสภา

ซึ่งนับตั้งแต่ประเทศไทยเปลี่ยนแปลงการปกครองในปี พ.ศ. 2475 รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย ทุกฉบับมิได้ห้ามมิให้ผู้หญิงดำรงตำแหน่งสมาชิกรัฐสภา ซึ่งเป็นการแสดงให้เห็นว่ารัฐสภาไทย ให้ความสำคัญกับบทบาทของผู้หญิงมาตั้งแต่อดีต ปัจจุบันในรัฐสภาไทยมีสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรที่เป็นผู้หญิง จำนวน 73 คน จากจำนวนสมาชิกทั้งหมด 474 คน คิดเป็นร้อยละ 15.40 ของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรทั้งหมดเท่าที่มีอยู่ และมีสมาชิกวุฒิสภาที่เป็นผู้หญิง จำนวน 20 คน จากจำนวนสมาชิกทั้งหมด 250 คิดเป็นร้อยละ 10.40 ของจำนวนสมาชิกวุฒิสภาทั้งหมด [30] อย่างไรก็ตามเมื่อเทียบกับหลักเกณฑ์มาตรฐานสากลขององค์การสมาชิกรัฐสภานานาชาติพบว่าค่าเฉลี่ยของสมาชิกรัฐสภาที่เป็นผู้หญิงทั่วโลกอยู่ที่ร้อยละ 24 [31] ซึ่งแสดงให้เห็นว่าสมาชิกรัฐสภาของไทยยังคงน้อยกว่ามาตรฐานสากล

6) สักการะ เคารพ นับถือ บูชาเจดีย์ของชาววัชชีทั้งในเมืองนอกเมืองและไม่ละเลยการบูชาธรรมซึ่งเคยกระทำต่อเจดีย์เหล่านั้นให้เสื่อมสูญไป

แม้ในสมัยพุทธกาล บรรดาภิกษุวัชชีจะหันมานับถือพระพุทธศาสนาแทนศาสนาพราหมณ์-ฮินดูซึ่งเป็นคติความเชื่อเดิมของแคว้นวัชชีก็ตาม แต่พิธีกรรมและความเชื่อในลัทธิพราหมณ์ก็ยังคงผสมผสานกับคติความเชื่อของศาสนาพุทธเช่นกัน ดังนั้น เจ้าวัชชีจึงยังคงมีพิธีกรรมในการนับถือเทวดาและสร้างเจดีย์บูชาซึ่งเปรียบเสมือนศูนย์รวมจิตใจของชาววัชชีตามความเชื่อเดิมมิได้ขาดตกบกพร่อง ซึ่งพระพุทธองค์ก็ได้ทรงห้ามมิให้ภิกษุวัชชีละทิ้งความเชื่อดังกล่าวแต่อย่างใด [32] ซึ่งหากเปรียบเสมือนกับการให้ความเคารพต่ออาคารรัฐสภาหรือที่ประชุมสภาซึ่งเป็นสถานที่ใช้ประชุมรัฐสภาในปัจจุบัน เนื่องจากที่ประชุมสภาเป็นศูนย์รวมแห่งเจตจำนงของประชาชนที่มอบหมายอำนาจในผู้แทนมาทำหน้าที่แทนประชาชนตามวาระ ดังนั้น สมาชิกรัฐสภาและผู้ที่มาติดต่อจึงต้องให้ความเคารพต่อที่ประชุมดังกล่าว เพื่อเป็นการแสดงให้เห็นถึงความเป็นอารยชน บุคคลซึ่งเข้าไปในอาคารรัฐสภาไม่ว่าจะเป็นสมาชิกรัฐสภา บุคลากรที่ปฏิบัติงานในรัฐสภา หรือประชาชนที่มาติดต่อราชการที่อาคารรัฐสภาจะต้องประพฤติตนให้เรียบร้อย มีสัมมาคารวะ และต้องแต่งกายตามที่ประธานสภากำหนด [33]

7) จัดการรักษา คุ้มครอง ป้องกันพระอรหันต์ทั้งหลายโดยชอบธรรมด้วยตั้งใจว่า “ทำอย่างไร พระอรหันต์ที่ยังไม่มาพึงสู่แคว้นเรา และท่านที่มาแล้วพึงอยู่อย่างผาสุก”

ดังที่กล่าวมาแล้วข้างต้นว่าลัทธิพราหมณ์-ฮินดูเป็นศาสนาที่เป็นคติความเชื่อเดิมของชาววัชชี ก่อนที่พระพุทธองค์จะเผยแผ่ศาสนาพุทธเข้าไปในดินแดนดังกล่าว อีกทั้งพระพุทธองค์เองก็ได้ทรงบังคับให้ภิกษุวัชชีและชาววัชชีต้องนับถือพระพุทธศาสนาแต่อย่างใด อย่างไรก็ตามพระพุทธองค์ทรงตรัสหลักธรรมข้อนี้เพื่อให้ภิกษุวัชชีเปิดใจรับพระพุทธศาสนาเข้ามาในแคว้นวัชชีโดยการให้การต้อนรับพระสงฆ์ที่เข้ามาเผยแผ่พระพุทธศาสนาด้วยกัลยาณมิตร [34] อันเป็นการแสดงให้เห็น

ถึงการยอมรับในความเชื่อและความคิดเห็นที่แตกต่างของประชาชนให้สามารถอยู่ร่วมกันได้โดยปกติสุข ซึ่งหากเปรียบเทียบกับสังคมระบอบประชาธิปไตยของไทยในยุคปัจจุบันซึ่งมีศาสนาพุทธเป็นศาสนาประจำชาติ แต่รัฐธรรมนูญก็ได้บัญญัติรับรองเสรีภาพในการนับถือศาสนาไว้ [35] อีกทั้งในรัฐสภาเองต่างก็มีผู้แทนที่มีความหลากหลายในการนับถือศาสนา ซึ่งบรรดาสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและสมาชิกวุฒิสภาตั้งแต่อดีตถึงปัจจุบันต่างก็ให้ความสำคัญกับการอุปถัมภ์ศาสนาทุกศาสนาอย่างเท่าเทียมกัน ดังจะเห็นได้จากการที่มีการตรากฎหมายที่เกี่ยวกับศาสนาต่าง ๆ เช่น พระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. 2505 หรือ พระราชบัญญัติการบริหารองค์กรศาสนาอิสลาม พ.ศ. 2540 เป็นต้น

บทสรุป

ในสมัยพุทธกาลแคว้นวัชชีเป็นแคว้นที่มีความเจริญรุ่งเรืองเนื่องจากเจ้าลิจฉวีแห่งแคว้นวัชชีต่างยึดถือและปฏิบัติตามหลักอปริหานิยธรรม 7 อย่างสม่ำเสมอ แม้กระทั่งกองทัพของพระเจ้าอชาตศัตรูก็ไม่สามารถเอาชนะแคว้นวัชชีได้ อย่างไรก็ตามเมื่อวัสสการพราหมณ์ได้ล่วงรู้ถึงเหตุดังกล่าว วัสสการพราหมณ์จึงได้ใช้อุบายแทรกซึมเข้าไปในราชสำนักแห่งเจ้าลิจฉวีจนกระทั่งบรรดาเจ้าลิจฉวีเห็นแก่ประโยชน์ของตนเองไม่ให้ความสำคัญกับหลักอปริหานิยธรรมอีกต่อไปและเป็นเหตุให้พ่ายแพ้แก่กองทัพของพระเจ้าอชาตศัตรูในที่สุด ในระบอบประชาธิปไตยก็เช่นกันหากสมาชิกรัฐสภาในฐานะที่เป็นผู้แทนของปวงชนชาวไทยให้ความสำคัญกับการปฏิบัติหน้าที่ของตนโดยคำนึงถึงผลประโยชน์ของประเทศชาติของประชาชนโดยน้อมนำเอาหลักอปริหานิยธรรมมาปรับใช้กับการปฏิบัติหน้าที่ก็จะทำให้เกิดความเจริญรุ่งเรืองของประเทศ แต่หากสมาชิกรัฐสภาให้ความสำคัญกับผลประโยชน์ของคนบางกลุ่มและใช้การประชุมสภาเป็นพื้นที่ต่อรองผลประโยชน์ในทางการเมืองยอมทำให้การปกครองประเทศเกิดความวุ่นวายและเกิดวิกฤตในทางการเมือง จนนำไปสู่ความขัดแย้งของคนในชาติสำหรับประเทศไทยทั้งรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 และข้อบังคับการประชุมสภาทั้ง 3 ฉบับต่างก็มีบทบัญญัติที่สอดคล้องกับหลักอปริหานิยธรรม หากสมาชิกรัฐสภาผู้แทนราษฎรและสมาชิกวุฒิสภาปฏิบัติหน้าที่ให้เป็นไปตามรัฐธรรมนูญ ข้อบังคับการประชุมสภาและมาตรฐานจริยธรรมนักการเมืองอย่างเคร่งครัด ความผาสุกและความเจริญรุ่งเรืองย่อมเกิดขึ้นกับประเทศไทยและปวงชนชาวไทยอย่างแน่นอน

เอกสารอ้างอิง (References)

- [1] เจษฎา ทองขาว. (2560). พระพุทธศาสนากับศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ : ท่าทีและการปฏิบัติต่อทาส. *วารสารนิติสังคมศาสตร์*, 10(2), 81-110.
- [2] บรรจบ บรรณรุจิ. (2550). อปรีหานิยธรรม-รัฐธรรมนูญแคว้นวัชชี : มองวัชชีแล้วมองไทย. *วารสารราชบัณฑิตยสถาน*, 32(3), 525-527.
- [3] เจษฎา ทองขาว. (2557). “ประชาธิปไตย” ต้อง “เป็นธรรม(ะ)”. *รัฐสภาสาร*, 62(8), 39-41.
- [4] ทินพันธุ์ นาคะตะ. (2543). *ประชาธิปไตยไทย* (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ: โครงการเอกสารและตำราคณะรัฐประศาสนศาสตร์ สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.
- [5] รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 มาตรา 79.
- [6] รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 1) พุทธศักราช 2564 มาตรา 83.
- [7] รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 มาตรา 107 และมาตรา 269.
- [8] รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 มาตรา 81, มาตรา 129, มาตรา 151, มาตรา 152, มาตรา 153, มาตรา 155, มาตรา 159, มาตรา 172, มาตรา 177, มาตรา 178, มาตรา 204, มาตรา 217, มาตรา 256 และมาตรา 272.
- [9] รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 มาตรา 121-123 และมาตรา 127.
- [10] พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตโต). (2554). *พจนานุกรมพุทธศาสน์ ฉบับประมวลศัพท์* (พิมพ์ครั้งที่ 16). กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ บริษัท สหธรรมิก จำกัด.
- [11] พระภิกษุวิริยคุณ (เผด็จ ทตตชีโว). (ม.ป.ป.). *ทำงานเป็นที่มออย่างมีประสิทธิภาพ ด้วยอปรีหานิยธรรม*. กรุงเทพฯ: บริษัท บีเอ็นเค บัคส์ จำกัด.
- [12] สุชีพ ปุญญานุภาพ. (ม.ป.ป.). *พระไตรปิฎกฉบับประชาชน*. สืบค้น 19 กุมภาพันธ์ 2566, จาก <https://84000.org/tipitaka/read/byitem.php?book=10&item=68&items=1&preline=0&pagebreak=0>
- [13] มหาวิทยาลัยจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2551). *พระไตรปิฎกแก่นธรรม ฉบับมหาวิทยาลัยจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย พระสุตตันตปิฎก เล่ม 3*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์จุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

- [14] พระครูสุพลวุฒิกิจ (ทวนชัย สุภโร). (2558). “ระบอบสามัคคีธรรม : บทเรียนจากเจ้าลิจฉวีถึงสังคมไทย”. *วารสารครุศาสตร์ปริทรรศน์ คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย*, 2(1), 48-49.
- [15] รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 มาตรา 121.
- [16] พระครูสุพลวุฒิกิจ (ทวนชัย สุภโร). (2558). “ระบอบสามัคคีธรรม : บทเรียนจากเจ้าลิจฉวีถึงสังคมไทย”. *วารสารครุศาสตร์ปริทรรศน์ คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย*, 2(1), 49.
- [17] รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 มาตรา 120.
- [18] ข้อบังคับการประชุมสภาผู้แทนราษฎร พ.ศ. 2562 ข้อ 25.
- [19] ข้อบังคับการประชุมวุฒิสภา พ.ศ. 2562 ข้อ 20
- [20] ข้อบังคับการประชุมรัฐสภา พ.ศ. 2563 ข้อ 12-17, ข้อบังคับการประชุมสภาผู้แทนราษฎร พ.ศ. 2562 ข้อ 20-26 และข้อบังคับการประชุมวุฒิสภา พ.ศ. 2563 ข้อ 15-17.
- [21] รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 มาตรา 120.
- [22] โครงการอินเทอร์เน็ตเพื่อประชาชน (iLaw). (2565). *สภาล่มคืออะไร? ตอบคำถามคาใจสภาอับปาง*. สืบค้น 19 กุมภาพันธ์ 2566, จาก <https://ilaw.or.th/node/6076> และ ไทยโพสต์. (2566). *งามหน้า! สภาเปิดไม่ถึง 25 นาทีล่มแล้ว*. สืบค้น 19 กุมภาพันธ์ 2566, จาก <https://www.thaipost.net/hi-light/305227/>
- [23] พระครูสุพลวุฒิกิจ (ทวนชัย สุภโร). (2558). “ระบอบสามัคคีธรรม : บทเรียนจากเจ้าลิจฉวีถึงสังคมไทย”. *วารสารครุศาสตร์ปริทรรศน์ คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย*, 2(1), 49-50.
- [24] รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 มาตรา 5.
- [25] รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 มาตรา 148.
- [26] พระครูสุพลวุฒิกิจ (ทวนชัย สุภโร). (2558). “ระบอบสามัคคีธรรม : บทเรียนจากเจ้าลิจฉวีถึงสังคมไทย”. *วารสารครุศาสตร์ปริทรรศน์ คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย*, 2(1), 44-47.

- [27] รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 มาตรา 80, มาตรา 116 และมาตรา 119.
- [28] ข้อบังคับการประชุมสภาผู้แทนราษฎร พ.ศ. 2562 ข้อ 5, ข้อ 6, ข้อ 9, ข้อ 29 และข้อ 68-77, ข้อบังคับการประชุมวุฒิสภา พ.ศ. 2562 ข้อ 5, ข้อ 6, ข้อ 10, ข้อ 24, ข้อ 27, ข้อ 52, ข้อ 54-63.
- [29] พระครูสุพลวุฒิกกร (ทวนชัย สุภโร). (2558). “ระบอบสามัคคีธรรม : บทเรียนจากเจ้าลิจฉวีถึงสังคมไทย”. *วารสารครุศาสตร์ปริทรรศน์ คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยจุฬาลงกรณ์ราชวิทยาลัย*, 2(1), 50-51.
- [30] โครงการอินเทอร์เน็ตเพื่อประชาชน (iLaw). (2565). *ผู้หญิงอยู่ตรงไหน ในการเมืองไทย 2565*. สืบค้น 11 มีนาคม 2566, จาก <https://ilaw.or.th/node/6097>.
- [31] ไทยพีบีเอส. (2566). *จำนวน ส.ส.หญิงในสภาฯ น้อยกว่ามาตรฐานสากล*. สืบค้น 11 มีนาคม 2566, จาก <https://www.youtube.com/watch?v=qe6J2ZXLgDM>
- [32] พระครูสุพลวุฒิกกร (ทวนชัย สุภโร). (2558). “ระบอบสามัคคีธรรม : บทเรียนจากเจ้าลิจฉวีถึงสังคมไทย”. *วารสารครุศาสตร์ปริทรรศน์ คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยจุฬาลงกรณ์ราชวิทยาลัย*, 2(1), 51.
- [33] ข้อบังคับการประชุมรัฐสภา พ.ศ. 2563 ข้อ 147-149, ข้อบังคับการประชุมสภาผู้แทนราษฎร พ.ศ. 2563. ข้อ 181-183 และข้อบังคับการประชุมวุฒิสภา พ.ศ. 2563. ข้อ 183-185.
- [34] พระครูสุพลวุฒิกกร (ทวนชัย สุภโร). (2558). “ระบอบสามัคคีธรรม : บทเรียนจากเจ้าลิจฉวีถึงสังคมไทย”. *วารสารครุศาสตร์ปริทรรศน์ คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยจุฬาลงกรณ์ราชวิทยาลัย*, 2(1), 52.
- [35] รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 มาตรา 31.